

Dominika Skoczylas

Uniwersytet Szczeciński
dominika.skoczylas@usz.edu.pl
ORCID: 0000-0003-1231-8078

Artykuł recenzyjny monografii Łukasza Dubińskiego i Przemysława Zdyba, *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej*, Wydawnictwo Currenda, Sopot 2023, ISBN: 978-83-65966-58-2, ss. 153

Problematyka badawcza

Niewątpliwie jednym z elementów prawidłowego i efektywnie funkcjonującego państwa jest zasada sprawnej egzekucji. Zgodnie z definicją egzekucja oznacza przymusowe ściąganie należności skarbowych lub długów przysądzonych wierzycielowi. Z kolei egzekwowanie to wymaganie wykonania, spełnienia czegoś, czy też stosowanie środków przymusu w celu wykonania orzeczeń władz, w szczególności państwowych i sądowych¹. W demokratycznym państwie zasada sprawnej egzekucji pełni funkcję gwarancyjną, potwierdzającą zasadność jej prowadzenia zarówno w przypadku powstania obowiązków o charakterze publicznoprawnym, jak i prywatnoprawnym. W polskim systemie prawnym znane są dwa typy prowadzenia egzekucji sądowej i administracyjnej. Jednakże, tak w jednym, jak i w drugim przypadku, zachodzi konieczność wykorzystania konkretnych środków egzekucyjnych, mających charakter przymusowy, celem których jest zrealizowanie obowiązków (doprowadzenie do ich wykonania). Przymus zatem opiera się na silnym władztwie podmiotów mających kompetencje do zastosowania odpowiednich środków egzekucyjnych. Krajowy ustawodawca wyróżnia egzekucję sądową, która prowadzona jest na podstawie ustawy z 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego² oraz administracyjną, którą regulują przepisy ustawy z 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji³. Warto odnotować, że ustawy powstały w latach 60. XX wieku, dlatego też z uwagi na historyczny

1 E. Sobol (opr.), *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 185.

2 Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm.).

3 Ustawa z 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2505, ze zm.).

charakter musiały zostać dostosowane do aktualnych uwarunkowań prawnych (m.in. do prawa Unii Europejskiej) i ustrojowych.

Należy zwrócić uwagę, że choć kluczowym celem egzekucji sądowej i administracyjnej jest wykonanie obowiązku, mają one zgoła inny charakter. Jak wskazuje Kamil Miśtał „przedmiotem egzekucji sądowej są sprawy cywilne dotyczące wykonania obowiązków na podstawie orzeczeń sądowych, a także innych aktów, z których te obowiązki wynikają (...)”⁴, z kolei przedmiotem postępowania administracyjnego „jest zastosowanie przez organy administracji publicznej określonych środków przymusu w celu wykonania przez jednostkę obowiązków o charakterze publicznoprawnym (administracyjnoprawnym)”⁵. W kręgu zainteresowania pozostaje również struktura przepisów dotycząca postępowania egzekucyjnego. Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji reguluje kwestię egzekucji kompleksowo w treści całego aktu prawnego, podczas gdy w kodeksie postępowania cywilnego, postępowania egzekucyjne prowadzone przez komorników i sądy rejonowe zajmują miejsce w części trzeciej, zatytułowanej „Postępowanie egzekucyjne”. Językiem u wagi jest jednak ten obszar egzekucji administracyjnej, który jest częścią wspólną egzekucji sądowej i administracyjnej, a mianowicie zbieg egzekucji. Zbiegiem jest sytuacja, w której zarówno egzekucja administracyjna, jak i sądowa skierowana jest do tego samego prawa lub rzeczy i dotyczy tego samego dłużnika (zobowiązanego), ale jest prowadzona przez odrębne organy (podmioty) egzekucyjne. Przepisy dotyczące zbiegu egzekucji administracyjnej zostały uregulowane w rozdziale 5 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, Zbieg egzekucji”, natomiast egzekucji sądowej w art. 773 kodeksu postępowania cywilnego.

Publikacja Łukasza Dubińskiego oraz Przemysława Zdyba – *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej* jest interesującym opracowaniem naukowym, które należy uznać za kompendium wiedzy na temat zasad prowadzenia postępowania egzekucyjnego w przypadku zaistnienia zbiegu egzekucji. Dokonany przez Autorów wybór tematu badawczego należy uznać za w pełni uzasadniony, przede wszystkim z uwagi na istniejące problemy prawne w przedmiocie rozstrzygnięcia zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej. Może ponadto otwierać pole do dyskusji z przedstawicielami doktryny. Przedmiotowe zagadnienie zostało bowiem omówione m.in. w publikacji Jana Olszanowskiego – *Zbieg egzekucji w sądowym i administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym*⁶ pod kątem analizy problemów występujących na poszczególnych etapach postępowania egzekucyjnego. Analiza porównawczo-prawna ww. publikacji Łukasza Dubińskiego i Przemysława Zdyba oraz monografii Jana Olszanowskiego może przyczynić się do wyjaśnienia toku postępowania i sposobu eliminacji zbiegu egzekucji w zależności od sytuacji procesowej.

4 K. Miśtał, *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 13 (2), s. 175–176.

5 Tamże.

6 J. Olszanowski, *Zbieg egzekucji w sądowym i administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Konstrukcja pracy, metody badawcze

Przedmiotem zainteresowania Autorów recenzowanej monografii jest zarówno warstwa przedmiotowa, jak i podmiotowa regulacji w dziedzinie egzekucji sądowej i administracyjnej. Na uwagę zasługuje to, że Autorzy prowadzą wywód od ogółu do szczegółu, tj. od pojęcia egzekucji, przez wyjaśnienie instytucji zbiegu i przesłanek zbiegu, aż po wskazania obowiązków organów egzekucyjnych i omówienie warunków kolejnego zbiegu egzekucji. Rozważania kończą, prezentując regulacje szczególne dotyczące zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej w przepisach ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji i kodeksie postępowania cywilnego. Autorzy wyselekcjonowali zatem najważniejsze kwestie w obszarze zbiegu egzekucji. Dokonali szczegółowego przeglądu aktualnych aspektów zbiegu egzekucji, co należy uznać za w pełni uzasadnione, zważywszy na wysoki stopień skomplikowania procedur egzekucyjnych. Ze względu na powyższe recenzowana publikacja charakteryzuje się istotnym walorem naukowym i edukacyjnym, jest także odpowiedzią na zapotrzebowanie w materii kompleksowego i transparentnego wyjaśnienia zawiłości prawnych dotyczących problematyki zbiegu egzekucji. Za znaczący walor można również uznać to, że Autorzy oparli swoje stwierdzenia nie tylko na dwóch kluczowych aktach prawnych, ale sięgnęli do dorobku doktryny oraz orzecznictwa. Odniesienie do teoretycznych i praktycznych aspektów zbiegu egzekucji pozwala wyjaśnić wątpliwości interpretacyjne, jednocześnie akcentuje złożony i skomplikowany charakter zbiegu egzekucji.

Monografia ta jest interesującym i oryginalnym ujęciem tematu. Składa się z siedmiu rozdziałów, w których Autorzy wyselekcjonowali następujące zagadnienia: pojęcie egzekucji, instytucję zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej, przesłanki zbiegowe, obowiązki organów egzekucyjnych, wstrzymanie czynności egzekucyjnych, kolejny zbieg egzekucji, zbieg egzekucji w przepisach szczególnych. Rozdziały zostały podzielone na podrozdziały, monografia zawiera wstęp i rozbudowaną bibliografię, co wskazuje na przejrzysty, proporcjonalny, spójny i logiczny układ, w pełni oddający tematykę monografii. W pracy zamieszczono także wykaz najważniejszych skrótów. Autorzy stosują prawidłową nomenklaturę nazewniczą.

Wybrany przez Autorów temat pozwolił na wykorzystanie kilku metod badawczych: dogmatyczno-prawnej, teoretyczno-prawnej i prawno-porównawczej, które zastosowano do analizy poszczególnych aspektów zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej. Jednocześnie, umiejętnie wykorzystali poglądy doktryny w celu wykładni skomplikowanych regulacji prawnych. Wypada również podkreślić, że monografia została opublikowana w tradycyjnej wersji „papierowej” oraz elektronicznej, co umożliwia zapoznanie się z jej treścią w sposób odpowiedni dla odbiorcy.

We wstępie do monografii Autorzy wskazali, że „pretekstem do przygotowania tego opracowania była istotna zmiana w przepisach dotyczących zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej, która została wprowadzona na podstawie postanowień ustawy z dnia 10 lipca 2015 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015 poz. 1311 ze zm.)”⁷. Sformułowali również ciekawą tezę, że „przyjęte rozwiązania stanowiły swoisty przełom kopernikański, jeżeli chodzi

7 Ł. Dubiński, P. Zdyb, *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej*, Wydawnictwo Currenda, Sopot 2023, s. 9.

o instytucję zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej”⁸. Autorzy podkreślają, że pomimo częstego użycia słowa „zbieg”, tak w jednej, jak i w drugiej ustawie, nie zdecydowano się na jego zdefiniowanie, co w rezultacie „przyczynia się do powstawania wątpliwości i rozbieżności na tle sposobu rozumienia”⁹ tego pojęcia. Jednocześnie zaznaczyli, że „przedmiotem rozważań ujętych w ramach opracowania będzie wyłącznie zbieg egzekucji *sensu stricte*”¹⁰, dodają przy tym, że z uwagi na dualizm regulacji prawnych, przedstawia i doprecyzują przesłanki wystąpienia zbiegu, a także zasad rozstrzygania zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej.

W rozdziale pierwszym – „Pojęcie egzekucji” przedstawiono rozważania na temat pojęć egzekucji i postępowania egzekucyjnego, występujących na gruncie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz kodeksu postępowania cywilnego. Autorzy zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku odwołują się do poglądów przedstawicieli doktryny. W odniesieniu do kwestii administracyjnych na uwagę zasługuje podany przez Autorów fakt, że „związek pomiędzy egzekucją i postępowaniem egzekucyjnym wyraża się w tym, że egzekucja odbywa się w ramach tego postępowania i nie może się odbyć inaczej niż w tym postępowaniu. Egzekucja administracyjna stanowi jeden z elementów tej procedury, będąc częścią postępowania egzekucyjnego”¹¹. Autorzy słusznie dodają, że w tym przypadku celem jest „stosowanie przez powołane do tego organy egzekucyjne konkretnych środków przymusu państwowego, służących doprowadzeniu do wykonania przez zobowiązanych obowiązków o charakterze pieniężnym bądź niepieniężnym, określonych w tytule egzekucyjnym”¹². Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z ustawą o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, egzekucję administracyjną stosuje się do obowiązków określonych w art. 2, gdy wynikają one z decyzji lub postanowień właściwych organów, albo – w zakresie administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego – bezpośrednio z przepisu prawa, chyba że przepis szczególnie zastrzega dla tych obowiązków tryb egzekucji sądowej (art. 3. § 1). Władztwo administracyjne jest niewątpliwie kluczowym elementem egzekucji administracyjnej. Dalszą część rozdziału Autorzy poświęcili tematyce egzekucji sądowej, wskazując na szczególne wątpliwości prawne w zakresie m.in. siatki pojęciowej egzekucji i postępowania egzekucyjnego (odwołują się m.in. do art. 796 kodeksu postępowania cywilnego).

W rozdziale drugim Autorzy scharakteryzowali instytucję zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej. Omówili takie zagadnienia jak: tożsamość redakcyjna art. 773 § 1 kodeksu postępowania cywilnego i art. 62 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, wyjaśnili kwestię powstania zbiegu egzekucji, wskazali przedmiot zbiegających się egzekucji, odnieśli się także do zagadnień dotyczących świadczenia niepieniężnego jako przedmiotu zbiegających się egzekucji oraz tożsamości podmiotowej. Autorzy zaznaczyli, że kluczowe znaczenie w omawianym zakresie mają art. 773 § 1 kodeksu postępowania cywilnego oraz 62 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Pozytywnie należy ocenić następujące stwierdzenia Autorów:

8 Tamże.

9 Tamże.

10 Tamże, s. 10.

11 Tamże, s. 17.

12 Tamże, s. 16.

- „omawiany wariant instytucji zbiegu może się zmaterializować jedynie wtedy, gdy w stosunku do tej samej rzeczy albo prawa majątkowego podjęta zostanie zarówno egzekucja administracyjna, jak i sądowa (...) bez znaczenia pozostaje fakt, która z egzekucji została podjęta w pierwszej kolejności (tj. administracyjna czy sądowa)”¹³;
- „to podjęcie egzekucji, a nie wszczęcie postępowań egzekucyjnych, świadczy o pojawieniu się zbiegu”¹⁴;
- „o zaistnieniu zbiegu egzekucji można mówić w przypadku zmaterializowania się tzw. tożsamości przedmiotowej rozumianej w ten sposób, iż działania egzekucyjne zostały podjęte wobec tej samej rzeczy albo prawa (...) chodzi tutaj o „ten sam”, a nie „taki sam” czy też tym bardziej – podobny przedmiot egzekucji”¹⁵. Tym samym Autorzy potwierdzają zasadność przyjętych regulacji prawnych.

Rozdział trzeci poświęcono przesłankom zbiegowym. Autorzy wskazali przesłanki determinujące wybór organu egzekucyjnego. W tym celu dokonali podziału na dwie grupy: przedmiotowe, związane z tytułem i przedmiotem egzekucji oraz wskaźnikowe (zależności), które obejmują relacje zachodzące pomiędzy wybranymi właściwościami egzekucji pozostających w zbiegu. Z aprobatą należy przyjąć, że Autorzy podkreślili dwustopniowość przesłanek wskaźnikowych (zależności), wskazali bowiem, że „przesłanka wskaźnikowa (zależności) pierwszego stopnia jest powiązana z czasem dokonania zajęcia przez organy prowadzące egzekucje”¹⁶, zaś „przesłanka wskaźnikowa (zależności) drugiego stopnia jest powiązana z wysokością kwoty należności”¹⁷. W odniesieniu do przesłanek przedmiotowych Autorzy skoncentrowali uwagę na takich zagadnieniach jak łączne prowadzenie egzekucji przez administracyjny organ egzekucyjny i łączne prowadzenie egzekucji przez sądowy organ egzekucyjny. Ponadto słusznie podkreślili prymat egzekucji administracyjnej nad egzekucją sądową, oczywiście z pewnymi wyjątkami.

W rozdziale czwartym obszernie omówione zostały obowiązki organów egzekucyjnych. Na uwagę zasługuje to, że przedstawiono je, wyróżniając poszczególne obowiązki organów przekazujących egzekucję, organów egzekucyjnych przejmujących egzekucję oraz sądowego organu egzekucyjnego przejmującego łączne prowadzenie egzekucji. Wysoko ocenić należy to, że Autorzy niezwykle precyzyjnie omawiają aktywność ww. podmiotów w zakresie obowiązków informacyjnych, wykonawczych, rozliczeniowych, a także ważne zasady związane z prowadzeniem egzekucji, którymi są m.in. zasada poszanowania minimum egzystencji w przypadku zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej, gdy w wyniku zbiegu obu postępowań egzekucyjnych są one prowadzone przez administracyjny organ egzekucyjny, czy zwolnienia spod egzekucji. Autorzy podkreślili przy tym formalne aspekty prowadzenia egzekucji w wypadku zbiegu egzekucji sądowej i egzekucji administracyjnej.

Rozdział piąty, który dotyczy wstrzymania czynności egzekucyjnych, pozwolił na przedstawienie zasadniczej zmiany spowodowanej nowelizacją z 2015 roku. Autorzy wskazali, że w związku z nowelizacją „zmaterializowanie się zbiegu egzekucji nie powinno już (...) pro-

13 Tamże, s. 29.

14 Tamże, s. 29–30.

15 Tamże, s. 34.

16 Tamże, s. 52.

17 Tamże, s. 53.

wadzić do wstrzymania czynności egzekucyjnych. Konsekwentnie więc należałoby również przyjąć, iż pojawienie się zbiegu nie powinno stanowić podstawy dla zawieszenia prowadzonych postępowań egzekucyjnych¹⁸. Dodać trzeba, że powyższe stwierdzenie czyni zadość treści art. 773 § 3 kodeksu postępowania cywilnego, który stanowi, że: zbieg egzekucji nie wstrzymuje czynności egzekucyjnych oraz art. 62a ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, tj. zbieg egzekucji administracyjnej i sądowej nie wstrzymuje czynności egzekucyjnych.

Z kolei w rozdziale szóstym Autorzy podjęli tematykę kolejnego zbiegu egzekucji określonego w art. 62e ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz art. 773 § 6 kodeksu postępowania cywilnego. Pomimo niezbyt obszernej treści rozdziału Autorzy skutecznie uzasadnili zasadę trwałości właściwości organu, a zatem sytuacji, w której w razie kolejnego zbiegu egzekucji łączne prowadzenie egzekucji przejmuje ten organ, który prowadził ją w wyniku pierwszego zbiegu egzekucji.

Rozdział siódmy – „Zbieg egzekucji w przepisach szczególnych” stanowi kwintesencję tej publikacji. Autorzy zwrócili szczególną uwagę na regulacje dotyczące zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej w przepisach ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz regulacje szczególne dotyczące zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej w przepisach kodeksu postępowania cywilnego. Tak w jednym, jak i w drugim przypadku charakterystyce poddali szczególne regulacje prawne, określające „sposób zachowania podmiotów występujących w postępowaniu egzekucyjnym w zależności od rodzaju zastosowanego środka egzekucyjnego”¹⁹, które pojawiają się zarówno w egzekucji sądowej, jak i administracyjnej. Niewątpliwie rozważania zawarte w tym rozdziale mogą zainteresować grupę odbiorców interesującą się praktycznymi zagadnieniami zbiegu egzekucji.

Konkluzje

Monografia autorstwa Łukasza Dubińskiego i Przemysława Zdyba – *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej* jest bez wątpienia interesującą pracą z zakresu egzekucji cywilnej oraz administracyjnej. Na uwagę zasługują jej interdyscyplinarny charakter i znaczny stopień szczegółowości. Praca stanowi wartościowe opracowanie naukowe, to kompendium wiedzy na temat zasad prowadzenia postępowania egzekucyjnego w przypadku zaistnienia zbiegu egzekucji. Przedmiotowa tematyka została przedstawiona w prosty i zrozumiały sposób, co z uwagi na istniejące problemy prawne w materii rozstrzygnięcia zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej należy uznać za wartość dodaną tej publikacji. Warto również docenić wykorzystane w monografii pozycje bibliograficzne, w szczególności literaturę przedmiotu oraz orzecznictwo. W tym kontekście monografia naukowa może być przydatna szerokiemu gronu odbiorców oraz otwierać pole do dyskusji z przedstawicielami doktryny w obszarze niezwykle skomplikowanego zagadnienia, jakim jest zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej.

18 Tamże, s. 109–110.

19 Tamże, s. 123.

Bibliografia

- Dubiński Ł., Zdyb P., *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej*, Wydawnictwo Currenda, Sopot 2023.
- Miśtał K., *Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej*, Zeszyty Prawnicze 2013, nr 13 (2).
- Olszanowski J., *Zbieg egzekucji w sądowym i administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Sobol E. (opr.), *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Ustawa z 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2505, ze zm.).
- Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm.).

CYTOWANIE

Dominika Skoczylas, *Artykuł recenzyjny monografii Łukasza Dubińskiego i Przemysława Zdyba, Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej*, Wydawnictwo Currenda, Sopot 2023, ISBN: 978-83-65966-58-2, ss. 153, *Studia Administracyjne* 2(20)/2024, 73–79, DOI: 10.18276/sa.2024.20-06.